

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Biennii Peripatetici

Complectens Quæstiones Logicales Una Cum Institutionibus Dialecticis Ad Antiquorum Recentiorumque Mentem Resolutas, Nec Non Juxta Modernam Scholarum Peripateticarum Methodum Elaboratas & Explicatas

Kretz, Marquard

Herbipoli, 1749

§. 3. An Logica sit scientia, & an practica, an speculativa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52248)

§. III.

An Logica sit Scientia, & an Practica, an Speculativa?

17. *Nota 1.* Scientia in genere est cognitio reddens intellectum certum. Alia est scientia *strictissime* sumptâ, quam Arist. *speculativam* appellat, & est cognitio demonstrativa deducta per causas certas & infallibiles, ex fine intrinseco scientiæ sistens in nuda objecti sui contemplatione. Alia est scientia *minus strictè talis*, sive *Practica*. Hæc est cognitio certa & evidens per causas tendens in objectum operabile modo operabili, & quidem ex fine intrinseco scientiæ. Porro scientia dividitur in actualem & habituales. *Actualis* est cognitio certa & evidens per causas. *Habitualis* est facilitas ad cognitiones certas & evidentes eliciendas inclinans. Nascitur hæc facilitas ex frequentatis actibus scientificis.

18. *Nota 2.* *Cognitio practica* sive actus practicus est ille, qui dirigit ad effectum operationis, nec sistit in nuda objecti contemplatione. Differt à cognitione speculativa, non quod simpliciter proponat objectum operabile, aut modum tale objectum faciendi; nam hoc etiam cognitio speculativa præstare potest: sed quod ex modo tendendi sibi intrinseco ita objectum proponat, ut inclinet ad illius effectum. *Objectum practicabile* est opus illud, quod capax est directionis. *Praxis* est ipsa actio sive productio operis facta ex directione cognitionis practiciæ.

B

Por-

Porro actus practicus vel est practicus *in actu secundo*, qui actu practicat, vel dirigit suum objectum. Vel est practicus *in actu primo*, qui actu non practicat, ex fine tamen scientiæ ordinatur ad praxin. His positis, *status quæstionis* est imò. An Logica actualis sive omnes regulæ Logicæ tam Analyticæ, quàm Topicæ & Sophisticæ sint cognitiones deductæ per causas? vel an sint scientia actualis? 2dò. An Logica habitualis sit habitus ad ejusmodi cognitiones inclinans, possitque suas regulas demonstrare? vel an sit scientia habitualis? 3tiò. An omnes regulæ Logicæ ex fine intrinseco tendant ad praxin? sive an Logica sit purè practica vel non?

19. *Dico 1.* Omnes regulæ Logicæ tam Analyticæ, quàm Topicæ & Sophisticæ sunt scientia actualis. *Prob.* Illi actus sunt scientia actualis, qui deducti sunt per causas, sive ex præmissis certis & evidentibus; sed omnes actus dirigentes Logicæ Analyticæ, Topicæ & Sophisticæ deducti sunt per causas: ergo. Major continet definitionem scientiæ actualis. Minor probabitur solutione objectionum, in quibus variarum regularum deductiones leges.

20. *Dico 2.* Logica habitualis est scientia habitualis. Ratio est: quia actus dirigentes Logicæ, à quibus generatur, & ad quos de nuò inclinatur, sunt scientia actualis, ut *num.* 19. probatum est, & adhuc probabitur; ergo etiam Logica habitualis erit scientia habitualis. Nam tales sunt habitus, quales sunt actus. *Confir.*
Si

Si Logica habitualis non foret scientia, nulla alia facultas esset scientia; cum nulla evidenter ostendere posset, se rectè & infallibiliter concludere.

21. *Obj. I.* Regulæ Logicæ non possunt demonstrari; ergo Logica non est scientia. *Prob. ant.* Regula *Divisionis* est: Divisum debet plus continere, quàm singula membra dividenda. Regula *Syllogismi* est: Syllogismus tres tantùm terminos habere debet. Regula *suppositionum* est: Prædicatum propositionis negativæ semper supponit distributivè. Regula *subalternarum* est: Ex veritate subalternantis sequitur veritas subalternatæ. Regula *Oppositarum* est: Contrariæ in nulla materia possunt esse ambæ veræ. &c. Sed hæ regulæ demonstrari non possunt; ergo. *R. N. min.* Regulam *Divisionis* sic demonstro: Totum debet in se plus continere, quàm singulæ partes seorsim spectatæ: sed divisum est totum, membra dividenda sunt partes; ergo Divisum debet plus continere, quàm singula membra dividenda. Regulam *Syllogismi* sic: Syllogismus est oratio, in quâ duo termini inter se identificantur in conclusione, quia iidem termini sunt identificati uni tertio in præmissis; sed ad hoc tres tantùm termini requiruntur; ergo. Regulam *Suppositionum* sic: Si prædicatum propositionis negativæ non supponeret distributivè, ergo prædicatum hujus propositionis: *Homo non est lapis*; Pro aliquo lapide non supponeret, consequenter simul vera esse posset hæc propositio contradictoria: *Homo est ali-*

quis lapis. Sed hoc implicat; ergo. Regulam *subalternarum* sic: quidquid verè affirmatur de termino universali universaliter sumpto, etiam verè affirmatur de contentis sub eo; sed ex supposito in alternante verè aliquid affirmatur de termino universali universaliter sumpto; ergo etiam in subalternata aliquid verè affirmatur de termino particulari sub universali contento. Regulam *Oppositarum* sic: Idem nequit simul esse & non esse; sed hoc contingeret, si ambæ contrariæ simul essent veræ; ergo.

Inst. Saltem demonstrari non possunt regulæ Topicæ, qualis est: ex præmissis probabilibus sequitur conclusio tantùm probabilis. Nec regulæ Sophisticæ, qualis est: syllogismus sophisticus nihil concludit. R. N. Regulam Topicam sic deduco: Ex causa probabili sequitur effectus tantùm probabilis; sed præmissæ probabiles sunt causa, conclusio est effectus; ergo. Regulam sophisticam sic demonstro: Syllogismus, in quo non servatur *dictum de omni*, vel *dictum de nullo*, vel hoc principium. *Quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se*: nihil concludit: sed hæc non servantur in syllogismo sophistico: ergo.

22. *Obj. 2.* Non omnes regulæ Logicæ sunt infallibiles; ergo Logica non est scientia. *Prob. ant.* Regula Logicæ est: *Ex puris negativis nihil sequitur*: sed hæc fallit: ergo. *Prob. min.* Ex puris affirmativis aliquid sequitur; ergo etiam ex puris negativis. R. N. *ult. conf.* Disp. est. In puris affirmativis servatur principium

cipium directivum metaphysicum: *Quæ sunt eadem uni tertio &c.* Item servatur principium universale logicum: *Dictum de omni*, quod regulat syllogismos affirmativos. Sed in puris negativis non servatur *dictum de nullo*, quod dirigit syllogismos negativos, & vult, ut medium saltem cum uno extremorum conveniat; quia non valet hoc principium: *Quæ diversa sunt cum uno tertio, diversa sunt inter se.* Nam duæ lineæ palmares diversæ à bipalmari, non sunt diversæ inter se. Ut intelligas principia hæc allegata adverte sequentia: sensus principii directivi metaphysici est hic: quæ à parte rei sunt eadem in aliquo tertio adæquatè & distributivè sumpto, sunt eadem inter se. Dicitur 1. à *parte rei*; quia si solâ nostrâ ratione conveniunt in uno tertio, sicut homo & brutum in animali; non ideò erunt eadem inter se. Dicitur 2. *adæquatè*: hinc quia anima & corpus sunt tantùm inadæquatè eadem cum homine, non sunt eadem inter se. Dicitur 3. *Distributivè*: aliàs syllogismus de medio communi, propter medium non distributum erit vitiosus, ut hic: *Omnis homo est animal; omne brutum est animal; ergo omne brutum est homo.* *Dictum de omni* habet hunc sensum: quidquid dicitur de termino communi universaliter sumpto, dici potest de quovis contento sub illo. *Dictum de nullo* sic explicandum est: quidquid negatur de termino communi universaliter sumpto, idem negari potest de quovis contento sub illo.

Inst. 1. Hæc sunt meræ negativæ : *Qui non moritur in gratia , non venit in cælum ; sed latro impænitens non moritur in gratia ; ergo non venit in cælum.* Sed ex his aliquid sequitur ; ergo. *R. N. maj.* minor enim est affirmativa ; & quia totus terminus medius bis poni debet in præmissis, hinc sic exponenda est : *Latro impænitens est is, qui non moritur in gratia ; cum major faciat hunc sensum : Is qui non moritur in gratia &c.*

Inst. 2. Hic est syllogismus merè negativus, in quo medium totum bis ponitur : *Nulla planta est lapis ; sed nullum brutum est planta ; ergo nullum brutum est lapis.* Sed ex hoc aliquid sequitur ; ergo. *R. D. min.* aliquid sequitur vi materiæ & per accidens C. vi formæ & per se N. nimirum principia n. 22. allata non servantur. adhæc dari potest syllogismus similis figuræ & formæ falsus, v. g. *nulla planta est rationalis ; sed nullus homo est planta ; ergo nullus homo est rationalis.* Ut autem conclusio sit bona formaliter, nullus syllogismus similis formæ dabilis sit, necesse est, cujus conclusio sit falsa.

23. *Obj. 3.* Hæc regula : ex puris particularibus nihil sequitur, est falsa. *Prob.* Ex hoc syllogismo : *Aliquod animal est bipes Petrus est aliquod animal ; ergo Petrus est bipes.* Aliquid sequitur. Ergo. *R. D. ant. prob.* Aliquid sequitur ratione materiæ, C. ratione formæ. N. En syllogismum similem falsum : *Aliquod animal est bipes ; equus est aliquod animal ; ergo equus est bipes.* Vitium autem in syllogismis puris parti-

parti-

particularibus est, quia medium non distribuitur in præmissis, consequenter cum neutro extremo jungitur adæquatè: hinc etiam non est ratio, cur extrema in conclusione jungantur inter se. Et hæc simul ratio est, cur medium in una saltem præmissarum debeat distribui. Si verò in syllogismo particulari una propositio sit affirmativa, negativa altera, medius terminus distribuetur; sed non extrema; quorum tamen unum in conclusione negativa distribuetur; consequenter peccabitur in hoc ultimo casu contra illam regulam: *nil debet distribui in conclusione, quod non erat distributum in præmissis*; aliàs procedetur à particulari ad universale, quod non valet.

Inst. Ex puris singularibus aliquid sequitur; ergo etiam ex puris particularibus. R. N. C. Disp. est: quia in singularibus terminus medius sumitur secundum totam suam latitudinem, i. e., pro omni eo, pro quo potest sumi. Deinde sumitur etiam in eadem semper significatione. Denique servatur principium: *quæ sunt eadem uni tertio &c.* Sed hæc non observantur in puris particularibus. Vide n. 23.

24. *Obj.* 4. Saltem regulæ conversionum sunt falsæ. *Prob.* Hæc est regula: *Propositio universalis affirmativa nequit converti simpliciter, sed per accidens.* Sed hæc falsa est; ergo. *Prob. min.* Hæc est universalis affirmativa: *omnis homo est rationalis.* Sed hæc benè convertitur simpliciter sic: *Omne rationale est homo.* Ergo. R. D. ult. min. Benè sic convertitur per accidens.

& ratione materiæ, C. per se & ratione formæ. N. Ecce similem conversionem falsam: *Omnis homo est animal; ergo omne animal est homo.* Proceditur nimirum à non distributo ad distributum. Pro conversione legitima observa sequens carmen.

Feci simpliciter convertitur, *Eva* per Acci;

Asto per Contra: sic fit conversio tota.

Quibus in versibus memoriæ altissimè imprimas verba: *Feci, Eva, Asto,* & vocales in eis contentas, scilicet *A. E. I. O.* quarum significatio sequentibus versibus comprehenditur:

Asserit A, negat E, sed universaliter ambæ.

Asserit I, negat O, sed particulariter ambo.

25. Ex his versibus collige I. Propositio universalis affirmativa benè convertitur & per accidens & per contrapositionem; non verò simpliciter; ex ratione n. 24. data. II. Universalis negativa convertitur & simpliciter & per accidens; non tamen per contrapositionem saltem universaliter. Unde non valet hæc conversio: *Nullus homo est lapis: ergo nullum non lapis est non homo.* Poterit tamen converti per contrapositionem particulariter sic: *ergo aliquod non lapis non est non homo.* III. Particularis affirmativa nequit converti per accidens, nec per contrapositionem; sed tantum simpliciter. IV. Particularis negativa tantum convertitur per contrapositionem. Conversiones modò citatæ à Dialecticis sic describuntur: Conversio per *Contrapositionem* est, quando servatâ eadem quantitate propositionis extrema ejus in se invicem

cem permutata infinitantur, i. e. præfigitur iis particula infinitans *non*. Conversio per *Accidens* est, quando mutato subjecto in prædicatum, & vicissim, etiam propositionis quantitas mutatur. Conversio *Simplex* est, quando mutatur quidem subjectum in prædicatum, & vicissim, servatâ tamen eâdem propositionis quantitate.

26. Pro solutione plurium vitiosarum Conversionum observa sequentem conversionis definitionem numeris distinctam: *Est mutatio* 1. *totius ejusdemque subjecti*, 2. *in totum idemque prædicatum*, 3. *quoad rectos tantum*, 4. *manente eâdem copulâ & qualitate propositionis*. Horum si unum desit, vitiosa erit Conversio. Hinc fallunt Conversiones sequentes: *Omnis juvenis erit senex*; ergo *aliquis senex erit juvenis*, ex defectu numeri 1. & 2. *Abraham genuit Isaac*; ergo *Isaac genuit Abraham*, ex defectu numeri 3. *Aliquod genus est animal*; ergo *aliquod animal est genus*, ex defectu num. 1. & 2. &c. Ut autem bonæ sint hæc & similes Conversiones, propositiones convertentes debent sic poni: Ergo *aliquod futurum senex est juvenis*. Ergo *gignens Isaac est Abraham*. Ergo *animal abstractum est aliquod genus*; quia propositiones convertæ sic expnuntur: *Omnis juvenis est futurus senex*. *Abraham est gignens Isaac*. *Aliquod genus est animal abstractum*.

27. *Objic. 5.* Saltem hæc regula Oppositio-
num: *Contradictoria non possunt simul esse vera & falsa*, fallit. *Prob.* Hæc sunt propositiones

contradictoriæ: *Omnis miles est exercitus, aliquis miles non est exercitus.* Sed utraque hæc vera est; ergo. R. N. quòd sint contradictoriæ; quia non sunt affirmativæ & negativæ de eodem eodem modo sumpto; sed mutatur suppositio in *no* miles, ut examinanti patebit. Plura de oppositionibus tradam ex professo infra in tract. 2. de Judicio. Item de regulis syllogisticis in tract. 3. de Discursu.

28. *Objic. 6.* Arist. scientiam dicit cognitionem rei necessariæ per causam; ergo objectum scientiæ debet esse necessarium. Sed objectum Logicæ non est necessarium, sed contingens; ergo Logica non est scientia. R. D. *Subjumpt.* Objectum Logicæ non est necessarium quoad essentiam, i. e. quoad connexionem prædicatorum, quæ Logica de eo affirmat, N. quoad existentiam, i. e. ut actu ponatur C. prius requiritur ad scientiam, non posterius. *Si ais* essentiam & existentiam non distingui: R. D. non distinguuntur quoad rem C quoad statum, sive ipsam positionem extra causam N. Hic autem status existentiae licet non sit necessarius; necessarium tamen est, ut Definitio v. g. sive existat, sive possibilis sit, sit oratio explicans naturam rei.

Inst. 1. Essentia definitionis v. g. pendet à nobis; ergo est contingens. R. D. Ant. Pendet à nobis quoad actualem existentiam C. quoad essentiam, *Subd.* secundum id, quod dicit primò intentionaliter N. secundum id, quod dicit secundò intentionaliter C. nimirum quælibet

libet definitio dicit genus proximum & differentiam ultimam, quæ secundùm significationem suam intentionalem utique pendent à nobis.

Inst. 2. Si essentia definitionis est necessaria; ergo etiam est necessariò vera; ergo frustraneæ sunt regulæ de ea faciendæ. *R. D. ult. conf.* si esset necessariò vera independenter à regulis Logicæ C. cùm sit necessariò vera dependenter ab iis N.

Inst. 3. Quod dirigitur à Logica, debet esse indifferens, ut benè vel malè fiat; sed essentia definitionis ex supposito necessaria, non est sic indifferens; ergo etiam non dirigitur à Logica. *R. D. Maj.* debet esse indifferens positivè N. negativè saltem C. i. e. ut objectum dirigatur à Logica, necesse non est, ut benè vel malè fieri possit, dum fit; sed sufficit, quod nondum sit directum. Sicut opera Dei diriguntur ab ejus sapientia, quin benè vel malè fieri possint. Poteris etiam ita distinguere Maj. debet esse indifferens quoad se N. quoad nos C. i. e. à nostro intellectu fieri potest v. g. definitio vera vel falsa: sed ne fiat falsa, intellectus tanquam causa dirigitur à regulis Logicæ.

29. *Objic. 7.* Objectum Logicæ sunt singularia; sed de singularibus non agunt scientiæ; ergo Logica de singularibus agens non erit scientia. *R. D. Maj.* Sunt singularia, & Logica versatur circa illa ut singularia, & per medium singulare N. versatur circa illa per medium universale, i. e. per regulas generales C. & sic dist. *min. N. C.* v. g. hæc regula: *Definitio debet constare*

stare

stare genere proximo & differentiâ ultimâ, non dicit, quòd hæc vel illa definitio in particulari debeat constare genere proximo &c. sed omnes definitiones.

30. *Objic.* 8. Logica est modus sciendi; ergo non est scientia. R. N. C. Quando Arist. ait: *absurdum est quæverere scientiam simul & modum sciendi.* Loquitur de modo sciendi distincto: Logica autem est modus sciendi indistinctus, cum sit scientia, & simul modus sciendi infallibilis alias scientias.

31. *Quæres:* Quomodo Logica possit esse scientia, & omnes ejus actus dirigentes possint deduci ex demonstratione, cum ipsam demonstrationem Logica invenerit? R. Id colligitur ex Genesi Logicæ artificialis, quæ (præscindendo à Logica artificiali, quam Adamo divinitus infusam esse, communis fert sententia) ex constanti Philosophorum traditione hæc est: 1. Animadverterunt homines se aliquando casu ex solo lumine naturæ, & ex principio itidem naturali, & per se noto bonam deduxisse conclusionem. Ecce Logicam adhuc naturalem. 2. Admirabantur conclusionum suarum firmitatem ac robur; quod admirari fecit illos ulterius philosophari. 3. Notârunt igitur modos, quibus benè, & quibus malè concluderant; rejectisque modis erroneis, tenuerunt eos, quibus semper legitimè concluderunt. 4. Hos modos ad principia lumine naturæ nota examinârunt, atque ex iis ubi modos suos argumentandi deduxerant, & infallibiles invenerant, eos dixere
regu-

regulas. Ecce Logicam artificialem discursivam. 5. His regulis syllogismorum usi sunt etiam in addiscendis aliis scientiis, v. g. Physica, Animastica &c. atque ita progressi inveniunt modos definiendi, dividendi, judicandi; quos deinde rursus ad alia principia lumine naturæ nota, (v. g. *Totum est majus sua parte. Oratio explicans naturam rei, debet esse clavior re explicata.*?) expenderunt, & ex illis deduxerunt. Hinc colligis Logicam artificialem acquisitam primò fuisse per demonstrationem naturalem, quam ipsa non dirigit, nec antecedit, sed sequitur. Potuit autem Logica naturalis gignere artificialem; quia hanc saltem *virtualiter* præcontinebat, sicut præcontinet & causat arborem semen.

32. *Dico* 3. Logica est scientia purè practica. Conclusio est contra *Comptonum & Hurtt*: qui volunt Logicam esse simpliciter practicam, speculativam verò secundum quid. Item contra *Thomistas & Scotistas*, qui contendunt eam esse purè speculativam. Et denique contra *Suarez &c.* qui eam partim speculativam partim practicam asserunt. Ratio conclusionis est: Illa scientia est purè vel adæquatè practica, in qua nullus actus dirigens est assignabilis, qui non ex intrinseco tendendi modo feratur in objectum operabile modo operabili: sed nullus actus dirigens Logicæ est assignabilis, qui non tendat hoc modo in suum objectum: ergo. *Prob. min.* ex fine Logicæ. In scientia, quæ pro suo fine habet directionem trium mentis ope-

ope-

operationum, nullus actus est assignabilis, qui non tendat prædicto modo in suum objectum; sed Logica est talis scientiâ; definitur enim: scientia trium mentis operationum directiva; ergo. *Confirm. 1.* Ethica est purè practica, quia tota est in dirigendis actibus voluntatis; ergo à pari, Logica est purè practica, quia tota est in dirigendis actibus intellectûs. *Confirm. 2.* S. Thom. 1. Poster. Lect. 1. sic habet: *Logica est habitus directivus ipsius actûs rationis, & idè videtur esse ars artium, quia in actum rationis nos dirigit.* Et 1. 2. q. 57. a. 2. & 3. artem ex Philosopho attribuit parti animæ practicæ.

33. *Objic. 1.* Quædam regulæ Logicæ habent objectum à se non dirigibile; ergo Logica non erit purè practica. *Prob. Ant.* Hæc est regula: *Propositio constare debet subiecto, prædicato, & copulâ:* sed hæc non habet objectum à se dirigibile; ergo. *Prob. min.* Habet pro objecto propositionem in genere, & propositiones omnes, & consequenter se ipsam: sed nec propositio in genere, nec propositiones omnes, nec ipsa à se est dirigibilis. Ergo. R. T. ult maj. D. min. sed propositio in genere non est dirigibilis à Logica proximè, & ut est in genere C. remotè, & quæ est in genere N. nimirum objectum Logicæ in genere est operabile in suis singularibus. *Dixi T. maj.* quia non omnes non sumitur in suppositione absoluta, sed accommoda; i. e. dirigit propositiones omnes præter se ipsam. Propterea tamen nequit dici secundum quid

quid speculativa; quia non sistit præcisè in nuda contemplatione sui objecti, sed tendit ad effectum alicujus in objecto contenti; quod sufficit ad hoc, ut actus aliquis dicatur practicus & non speculativus: cum tendere sit prædicatum positivum, quod verificatur per tendentiam ulteriorem, etiam ad unum duntaxat; sistere autem est prædicatum quasi negativum, dicens negationem omnis tendentiæ ulterioris.

34. *Obj. 2.* Scientia ex Arist. debet esse in intellectu speculativo; ergo cum Logica sit scientia, non erit practica. *R. D. ant.* Scientia speculativa debet esse in intellectu speculativo C. scientia practica. *Subd.* Debet esse in intellectu speculativo, ut speculativo N. qui speculativus est. C. *Si ais:* Arist. lib. 1. *Poster.* negat practicas scientias dicendas esse scientias; ergo Logica vel non est scientia, vel si est, non erit practica. *R. D. ant.* Negat esse scientias strictissimè tales C. minùs strictè tales. N. Hinc etiam Arist. lib. 6. *Metaphys. cap. 1.* enumerans scientias non meminit Logicæ, quia ibi enumeravit solas scientias strictissimè tales, h. e. speculativas.

35. *Obj. 3.* Logica cognoscit naturam & proprietates sui objecti; ergo non est practica. *R. 1.* Indirectè retorquendo. Ethica cognoscit naturam & proprietatem sui objecti, nempe virtutum & vitiorum; ergo nec hæc erit practica, quod tamen nullus affirmabit. *R. 2.* Directè; *D. ant.* cognoscit naturam &c. sistendo in nuda cognitione N. tendendo ad earum
praxin

praxin, hoc est, ad productionem operis C.

Inst. 1. Proprietates fluunt ex essentia; ergo Logica nequit tendere ad earum praxin. *R. D. conf.* nequit tendere ad earum praxin immediatè C. mediatè, mediante nimirum essentia N.

Inst. 2. Saltem regulæ directivæ proprietatum objecti Logicæ, quales sunt: *Definitio debet esse clarior definito. Definitio debet esse convertibilis cum definito.* Non possunt esse practicæ; ergo Logica non est purè practica. *Prob. ant.* supponunt definitionem jam factam juxta regulam priorem hanc: *Definitio debet Constare genere & differentiâ.* Ergo. *R. D. ant. probat.* supponunt jam factam per se & ex fine Logicæ N. per accidens C. *si inferas:* Ergo saltem tunc hæ regulæ superfluæ sunt, quando definitio jam facta est juxta regulam priorem. *R. N. Illat. Probas.* Definitio facta juxta hanc duntaxat regulam: *Definitio debet constare &c.* est convertibilis cum definito, & clarior illo; ergo regulæ proprietatum, factâ jam definitione ab iis non directâ, essent superfluæ. *R. D. ant.* Definitio facta &c. est convertibilis cum definito & clarior illo connaturaliter tantùm C. scientificè & artificialiter N. *si reponas.* Dictæ proprietates definitionis fluunt ex essentia eodem prorsus modo, sive à regulis proprietatum dirigantur, sive non. *R. N. hoc.* Ratio negandi est, quia definitio à regulis proprietatum directâ alia omninò esset, ab illa independenter à his regulis

gulis

pe-
er-
R.
ne-
en-
rie-
itio
on-
ra-
rob.
xta
ave
bat.
icæ
anc
itio
llat.
re-
er-
gu-
on
itio
cla-
&
tes
fus
ur,
uia
alia
re-
alis

regulis posita. Cujus ratio ulterior est, quod intellectus regulis proprietatum informatus tendat in definitionem faciendam speciali cum attentione & Conatu, exprimendi in eâ artificium ab his regulis proprietatum præscriptum; quod non facit solâ priori regulâ instructus.

Inst. 3. Logica considerat definitiones, divisiones, syllogismos jam factos; ergo non est purè practica. R. N. *ant.* Non Logica, sed Logicus hoc facit, ut, si fors errarit, aliis in actibus errorem suum possit emendare. *Si quæras*, ex cujus ergo scientiæ fine hæc consideratio fiat? R. fit ex fine notitiæ experimentalis, propter quam obtinendam instituitur à Logico.

36. *Obj. 4.* Hæc Regula: *Syllogismus bonus constat tribus terminis* non est practica; Cùm nihil faciendum præscribat; ergo. R. D. *Ant.* non est practica explicitè C. implicitè N. ut explicitè fiat practica, dic: *Syllogismus bonus debet constare tribus terminis.* *Dices.* Hæc regula: *Triangulum constat tribus angulis*, nec nec implicitè est practica, licet dici possit: *Triangulum debet constare tribus angulis.* Ergo nec prior. R. 1. N. C. Disparit est, quia Mathesis non versatur circa triangulum, & reliqua sua instrumenta, ut à se operabilia; Sed hæc supponit; quia est scientia merè speculativa. At Logica ex fine suo intrinseco est practica, ut patet ex ejus definitione. R. 2. N. *Ant.* Quamvis enim hic actus non sit practicus respectu Matheseos, est tamen practicus respectu illius artis, cujus est efficere instrumenta mathematica.

C

37. Ob.

37. *Observe hic.* Cognitio vel regula implicitè practica dignoscitur à speculativa 1. ex hoc; si scientia, cujus est cognitio, versatur circa objectum operabile. 2. Ex modo tendendi in objectum. 3. Ex fine habitûs illius, à quo elicitur cognitio, an nempe tendat ad aliquid efficiendum, nec ne?

38. *Obj. 5.* Saltem Logica, ut est scientia, erit speculativa. R. N. C. Logica ut scientia nec est practica, nec speculativa, sed ab utroque præscindit. Nam ut scientia respicit tantum præmissas, ex quibus deducta est.

39. Pro solvendis objectionibus pluribus *advertite* 1. Non tantum Cognitiones Logicæ de demonstratione, sed etiam illæ, quæ sunt de sophismate, sunt practicæ. Inprimis quidem *immediatè*, quatenus docent vitare sophismata; deinde etiam *mediatè*, sicut Cognitiones Ethicæ: Ambæ enim dum docent vitare malum, simul docent prosequi bonum; Ethicæ bonum morale & voluntatis, Logicæ bonum intellectûs & verum. 2. Logica non ideò præcisè est practica, quia simpliciter facit syllogismos & definitiones &c. Nam etiam Physica ejusmodi facit, & tamen est speculativa. Sed quia ejusmodi actus facit, & dirigit ex fine sibi intrinseco, & tanquam objectum suum, & instrumenta ad objectum suum demonstrandum; & hoc præstat Logica non tantum in materia propria, sed etiam in materia alterius scientiæ v. g. Physicæ aut Metaphysicæ &c. Ex hoc ipso solvitur paritas, quæ in hac materia adducitur de præ-

præmissis dirigentibus intellectum ad Conclusionem, quin propterea præmissæ dicantur practicae. Nam præmissæ solum dirigunt per modum motivorum, nec conclusio est Objectum præmissarum: Cognitiones autem Logicæ pro objecto habent operationes mentis, easque dirigunt ad modum regularum. 3. Ut Cognitio aliqua dicatur practica, necesse non est, ut dirigat objectum *in actu secundo*; sed sufficit, quod dirigat *in actu primo*. 4. Falluntur defendentes Logicam adæquatè speculativam, dum judicant cognitionem practicam necessariò habere pro objecto opus alterius potentiae ab intellectu. Nam contrarium manifestè patet in dictamine prudentiae, quod juxta communem practicum est, & dirigere tamen potest actum alium intellectus v. g. fidei divinae. Ergo etiam cognitio Logicæ poterit esse practica, quin se extendat ad aliam ab intellectu potentiam. Nam sicut operatio mentis subjacet prudentiae & regulis morum, ut fiat recta *moraliter*, sive honesta; sic operatio mentis subjacet regulis Logicæ, ut fiat recta *Logicè*. *Si reponas*, quod juxta Aristotelem Intellectus fiat extensione practicus. R. D. fit practicus extensione, quâ se extendit ad actum alterius potentiae, ut volunt Scotistæ. N. quâ se extendit ab actu dirigente ad dirigibilem, vel à potentia ad actum C. Deinde nescio, an sincerè satis auctoritatem Aristotelis hîc mihi obtrudas; nam plures, teste P. *Lingen*, hanc in Philosopho sententiam quæsièrunt, sed non invenerunt.